

DE OPGRAVING BIJ DE ARCHIEFKLUIS

door Jan Timmers

In april 1988 werd bij het gemeentearchief een nieuwe archiefkluis geplaatst. Dit gebeurde aan de achterzijde van de latijnse school, naast de al bestaande archiefkluis. Al enige tijd is het bekend dat het perceel van de latijnse school een rijke en interessante geschiedenis heeft (1).

Alhoewel slechts een oppervlakte van 7 x 3,5 meter wordt ingenomen door de nieuwe kluis leek het toch interessant om het terrein nader te onderzoeken. Het gemeentebestuur gaf, onder zekere voorwaarden, toestemming om gedurende één week-end ter plaatse te graven. Al eerder is er een archeologisch onderzoek uitgevoerd bij de latijnse school, echter aan de andere zijde van het gebouw, daar waar nu de parkeerplaats ligt. Toen bleek dat het perceel al vanaf het eind van de 12-de eeuw bewoond was en dat de omgrachting, die op de kadasterkaart van 1832 staat aangegeven, waarschijnlijk in die periode al bestond (2). Nu was het onze vraag of het beeld dat die opgraving opleverde bevestigd kon worden.

Een beperking van het onderzoek was dat de diepte waarop gegraven mocht worden maximaal 90 cm bedroeg. In verband met de bestaande bebouwing was dit een voorwaarde die de gemeente stelde. Bij de vroegere opgraving echter was al gebleken dat de ongestoorde ondergrond dieper lag. Dit zou zeker het geval zijn op de betreffende plaats, waar een oever van de omgrachting werd verwacht. In de praktijk bleek de ongestoorde grond inderdaad dieper dan 90 cm te liggen. Op een enkele plaats is toch wat dieper gegraven, waaruit bleek dat de ondergrond zich bevond op 1.30 meter. Omdat het oudste materiaal zich in de diepste lagen bevindt kan over de oudste bewoningsfase

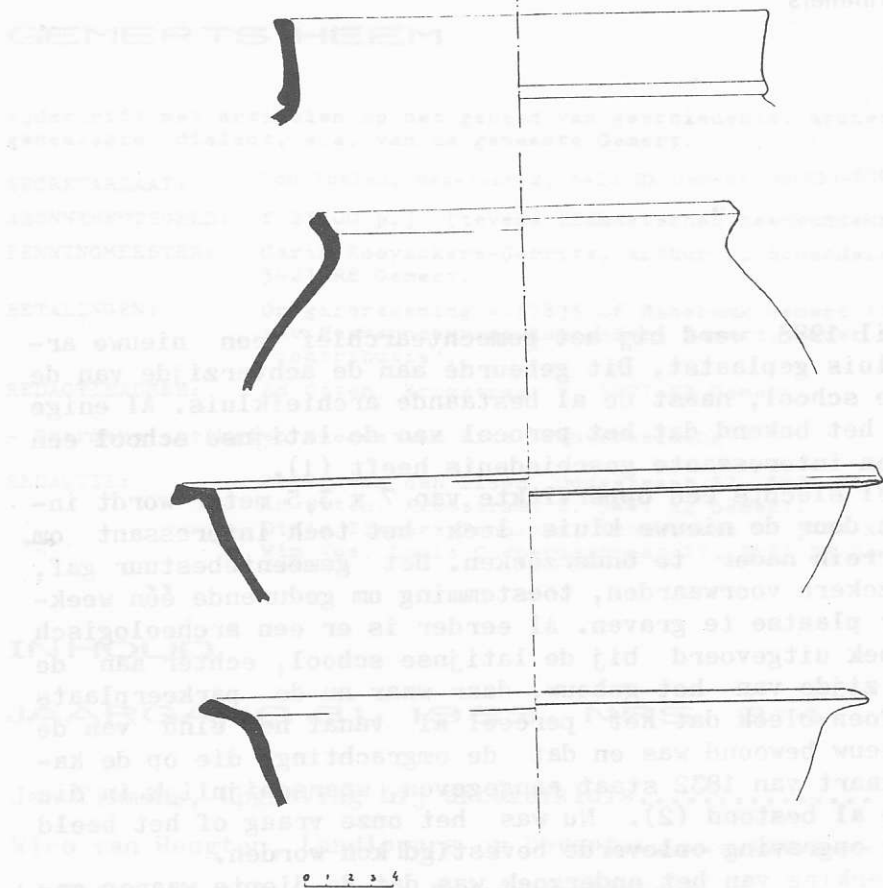


fig. 1 Randfragmenten van een viertal stukken grijs aardewerk
van boven naar beneden de nummers LS 7.13, LS 7.5, LS 7.7, LS 7.4.

dus niets worden gezegd. Het oudste materiaal dat is aangetroffen dateert uit de 13-de eeuw. Juist in het gedeelte dat wat dieper werd uitgegraven werd een aanzet van een waterput of fors uitgevallen paalgat aangetroffen. Omdat deze kuil te diep reikte en zich deels bevond onder de fundering van de bestaande bebouwing kon hij helaas niet worden onderzocht. De bovenkant van de insteek van dit gat bevond zich onder

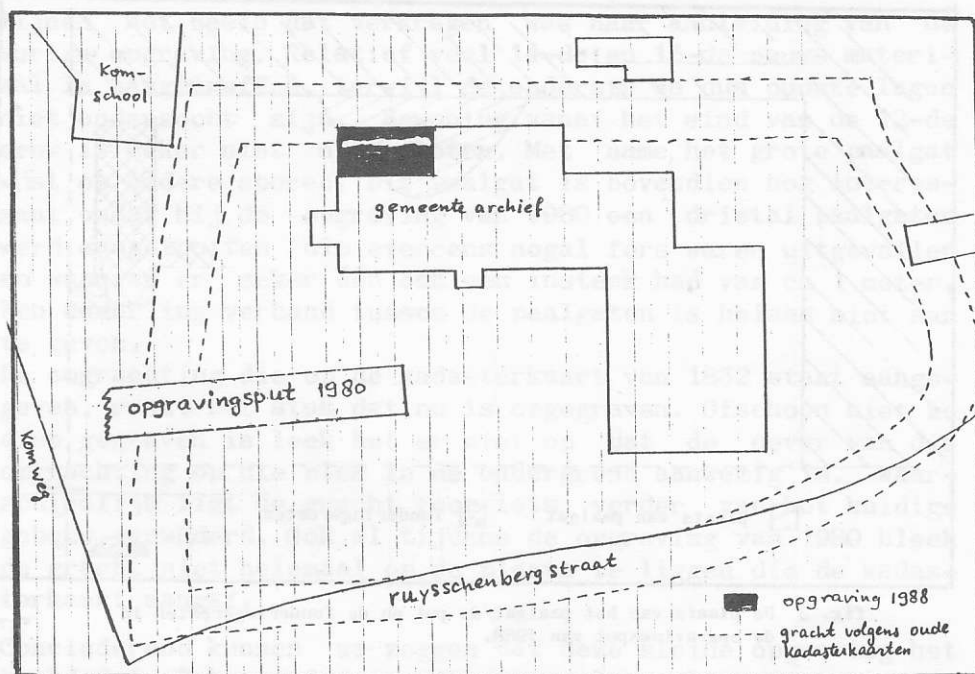


fig. 2 Overzicht van de opgravingsactiviteiten in 1980 en 1988.

een laag met 14-de en 15-de eeuws materiaal. De put of het paalgat kan daarom voorzichtig gedateerd worden vóór de 14-de eeuw en wellicht deel uitmaken van de oudste bewoningssporen op het terrein.

De opbouw van de ondergrond kan globaal in twee delen worden onderscheiden. Het onderste deel is een dikke laag grijszwart zand. De onderkant van de laag is voor het grootste gedeelte niet bereikt, maar de dikte kon vastgesteld worden op ca. 60 cm. In deze redelijk homogeen samengestelde laag kwamen de meeste bodenvondsten voor. Het gaat hierbij om 14-de en 15-de eeuws materiaal. Het aardewerk is erg fragmentarisch. Toch konden een aantal randen van kommen of schalen worden gereconstrueerd. In fig. 1 is daarvan een overzicht gegeven. Het deel boven deze zwartgrijze laag was ongeveer 70 cm dik en bestond uit vele soms wat dikkere, meestal wat dunnere laag-

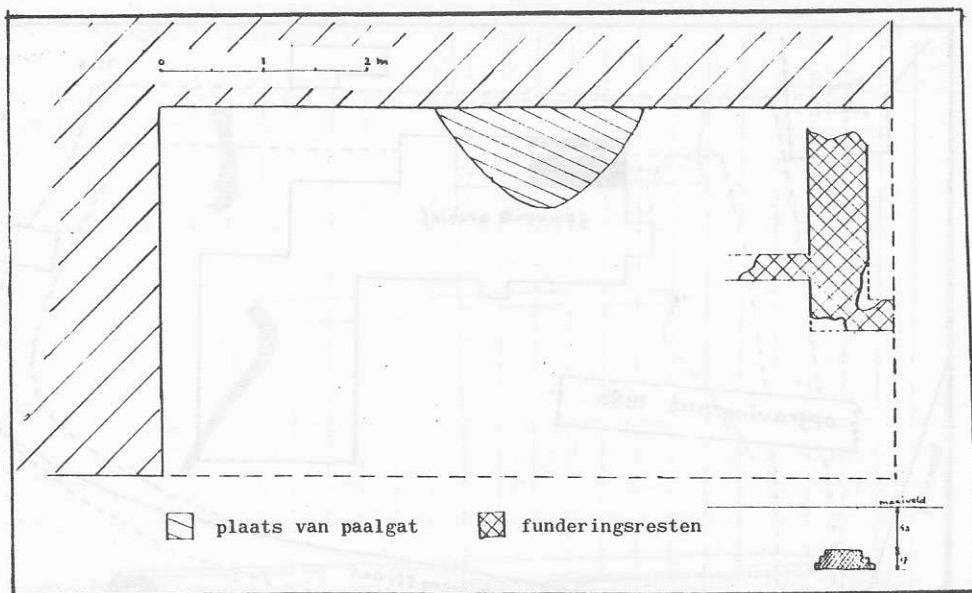


fig. 3 De plaats van het paalgat/de put en de funderingsresten in de opgravingsput van 1988.

jes, waarin veel recente verstoringen voorkwamen. Hier en daar leken deze laagjes ontstaan te zijn door verspoeling. Bovendien kwamen lokaal enige leemlaagjes voor. Naar alle waarschijnlijkheid is deze bovenlaag ontstaan tijdens of na de bouw van de oude latijnse school, die in de vorige eeuw werd gesloopt en vervangen door het huidige gebouw. In deze laag werd ook een gedeelte van een fundament aangetroffen. De onderkant van het fundament bevond zich op een diepte van 60 cm. Dit zal een gedeelte geweest zijn van het fundament van het voormalige gebouw. Bij de bouw van het huidige pand is dit fundament voor het grootste deel uitgebroken. Het restant was nog geen twee meter lang.

Verder kwamen in de bovenlaag, naast enig recent materiaal, een aantal fragmenten voor van een zandstenen beeld van waarschijnlijk een adelaar. Fragmenten van de kop en van de vleugels werden aangetroffen. Wellicht is het beeld afkomstig van het voormalige gebouw.

De resultaten van dit kleine onderzoekje bevestigen in grote

lijnen het beeld dat verkregen was naar aanleiding van de vorige opgraving. Relatief veel 14-de en 15-de eeuws materiaal is aangetroffen, terwijl de onderste en dus oudste lagen niet onderzocht zijn. Bewoning vanaf het eind van de 12-de eeuw is zeker niet uitgesloten. Met name het grote paalgat wiist op oudere sporen. Dit paalgat is bovendien nog interessant omdat bij de opgraving van 1980 een drietal paalgaten werd aangetroffen die eveneens nogal fors waren uitgevallen en waarvan er zeker één ook een insteek had van ca 1 meter. Een onderling verband tussen de paalgaten is helaas niet aan te geven.

De omgrachting die op de kadastrakaart van 1832 staat aangegeven, raakt het stuk dat nu is opgegraven. Ofschoon niet zo diep gegraven is leek het er niet op dat de oever van die omgrachting op die plek in de ondergrond aanwezig is. Waarschijnlijk ligt de gracht toch iets verder van het huidige gebouw verwijderd. Ook al tijdens de opgraving van 1980 bleek de gracht niet helemaal op de plaats te liggen die de kadastrakaart aangaf.

Concluderend kunnen we zeggen dat deze kleine opgraving het beeld dat al bestond van dit perceel, zeker niet tegenspreekt. De ondergrond bevat een schat aan archeologische gegevens en zelfs zo'n klein onderzoek als dit is nog de moeite waard.

NOTEN:

- (1) zie bijvoorbeeld: Jan Timmers, Het hooghuis op den Hubert, Gemerts Heem jrg. 27, 1985, nr. 4.
- (2) Over de opgraving van 1980 verscheen een viertal artikelen in Gemerts Heem: een algemeen overzicht: GH jrg. 23, 1981, nr. 1, pijpekoppen en pijpestelen, GH jrg. 23, 1981, nr. 2, middeleeuws aardewerk, Gh jrg. 24, 1982, nr. 1, een schoen en andere bijzondere vondsten, GH jrg. 24, 1982, nr. 2.